

Speelnatuur & harmonisch park en groenbeheer

22 april 2009

kindvriendelijke publieke ruimte in de stad

- Haalbaarheidsstudie 'Avontuurlijk Spelen & Speels Bouwen'
- de Prettige Wildernis

harmonisch park en groenbeheer

belangrijkste peilers:

- duurzaam
- dynamisch
- behoud en versterking van de natuurwaarden (extensief beheer)
 - combineren natuurbeleving en ontspanning (spel)
- waterbeheersing
- de maatschappelijke noden van de parkgebruiker

Avontuurlijk Spelen en Speels Bouwen: de opdracht

haalbaarheidsstudie

doel:

- realiseren van een **speelse, kindvriendelijke** stad
- kinderen **prikkelen** om in hun directe omgeving met natuur in contact te komen
- de publieke ruimte **beleefbaar** maken
- vervolgverhaal van: de **handleiding Speelweefsel in Gent** - opgesteld door Kind & Samenleving ism Jan Pillen - 2007

4 delen:

- 1: visie
- 2: referentie projecten
- 3: zoekzones
- 4: pilootprojecten

avontuurlijk Spelen - Speels Bouwen - in Gent

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

visie

vrij spel voor natuur en kinderen

speelplek voor scharrelkinderen

kinderen teveel tijd voor tv- of computerscherm!

vraag

- wanneer zijn ze de laatste keer alleen op ontdekking gegaan in het bos?
- of hebben ze op hun rug in het veld liggen luisteren naar de wind?

Richard Louv, Amerikaanse auteur '*Het laatste kind in het bos*':

- spreekt over **ervaringsarmoede** bij kinderen
- gebrek aan contact met de natuur:
 - vergroot risico op overgewicht,
 - concentratiestoornissen
 - of depressies bij kinderen.

Kees Both pedagoog (NL) vreest voor de teloorgang van het '**scharrelkind**'

a_vo_n_tuurlijk S_pelen - S_peel_s Bo_uwen - in G_ent

vrij spel voor natuur en kinderen

speelplek voor scharrelkinderen

en toch

Als kinderen het voor het zeggen hebben verkiest meerderheid van 6 -12 jarigen (*Kees Both*):

- '**wilde landjes**' in hun woonomgeving (Berlijn Kreuzberg)
- waar ze **vrij** met eigen **fantasie** kunnen ravotten, putten maken, in bomen klimmen, kampen bouwen, met water spelen...
(vgl. *Kees Both, Aarde-Kinderen 2004*)

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

affordances

speelplek voor scharrelkinderen

- Wat zoeken kinderen daar en wat vinden ze daar?
- wat zijn de 'affordances' van dergelijke terreinen voor kinderen?
- welke mogelijkheden worden aangeboden?
- ...

affordances

speeldernis Rotterdam

affordances

'je gang kunnen gaan' zonder dat er steeds volwassenen toekijken

affordances

een nieuw begrip

speelnatuur*:

- spelen in een natuurlijke omgeving: met natuurlijke materialen
- Natuurspelen is niet '**spelen in**' natuurlijk groen, maar '**spelen met**' natuurlijk groen.
zelf in de omgeving in te grijpen, deze te veranderen.
- Speeltoestellen zijn niet of beperkt aanwezig
Minimaal 20%: los, veranderbaar, beweeglijk,

* LNV studie: Groene, natuurlijke speelplaatsen – Sigrun Lobst, GGD Rotterdam, Wageningen
Universiteit en research

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

speelnatuur

terrein als **'ruw' materiaal, om zelf betekenis en vorm te geven**

In tegenstelling tot kant en klare speeltoestellen..

Speeldernis R'dam

uitgangspunten AS&SB

**1. wilde natuurplekjes voor kinderen in de
onmiddellijke omgeving ook in stedelijk gebied**

1. Wilde natuurplekjes voor kinderen in de onmiddellijke omgeving

uitgangspunten

2. avontuurlijke plekken geënt op groen- en waterstructuur

Groenstructuur

- speelnatuur: op verschillende schaalniveau's

waterstructuur

- Schelde, Leie, kanalen en grachten bepalen het Gentse stadsbeeld.
- Het thema 'water' en integraal waterbeheer: bondgenoot van speelnatuur

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

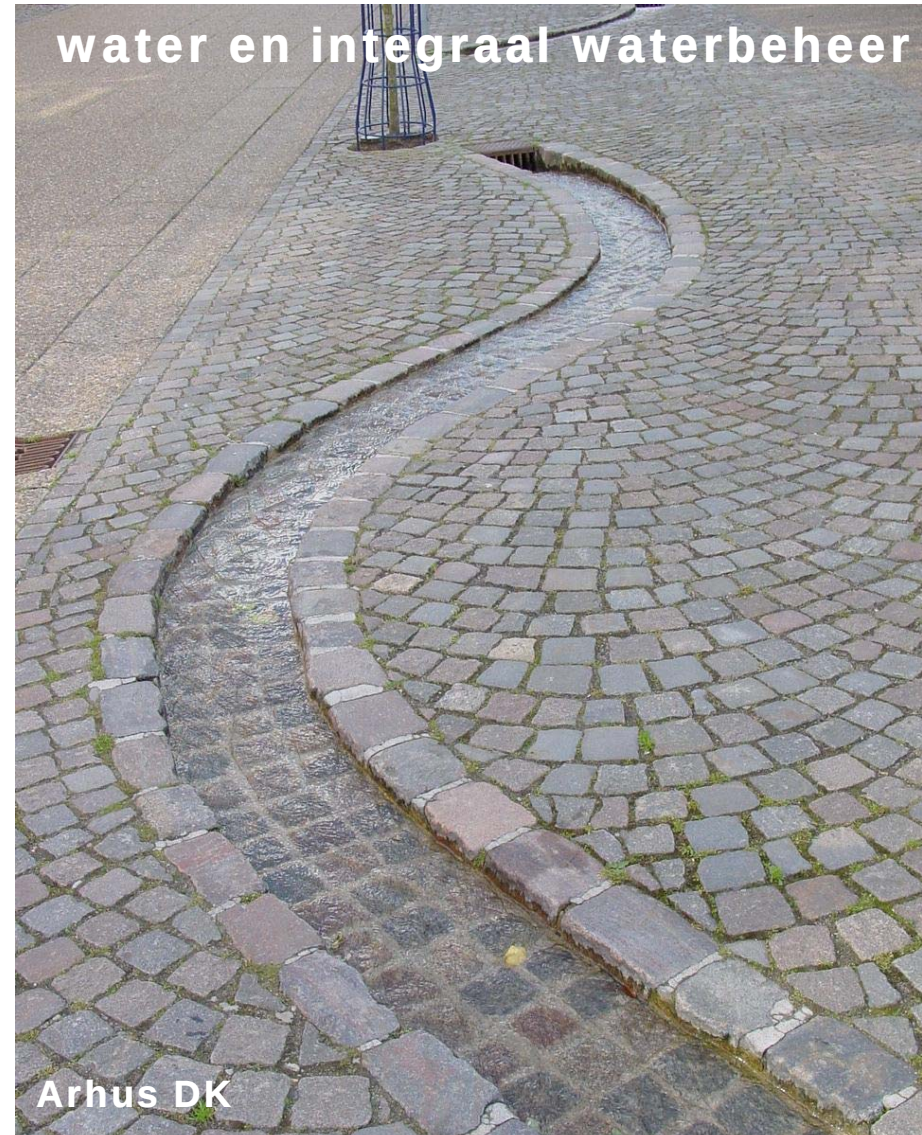

speeldernis R'dam

Kopenhagen

water en integraal waterbeheer

Arhus DK

uitgangspunten

3. avontuurlijke plekken enten op slimme mobiliteit

Slimme mobiliteit

- gebruik: autonome bereikbaarheid door kinderen
- bereikbaarheid: op een veilige, boeiende én speelse manier.

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

uitgangspunten

4. de publieke ruimte moet uitnodigen tot speels gedrag

- De inplanting is **ruimtelijk en sociaal gekaderd**.
- De inrichting **gevarieerd, flexibel**, in relatie met de omgeving.
 - **niet te sterk programmeren**

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

uitgangspunten

5. Begin van kleinsaf

Natuur en avontuur bij kinderen: begin bij het begin

Scholen en **kinderopvang** zijn hiervoor ideale plekken:

- kinderen brengen daar een groot deel van hun tijd door!
- schoolterrein: prikkelender en avontuurlijker en meer natuurbeleving

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

Speelnatuur op school

basisstappen

1. harmonisch park- en groenbeheer

principes van het Harmonisch Park- en Groenbeheer:

- natuur als '**grondstof**' voor een kindvriendelijke leefomgeving
- **natuurrijker beheer** zorgt voor grotere belevings- en avontuurlijke speelwaarde.
- **spel** en **educatie** gaat samen!
- moet **doordacht** gebeuren: overleg groendienst, gebruikers attent maken, overleg omwonenden,
- niet in tegenspraak met **kwalitatieve** vormgeving
- gazon **omvormen** naar hooilandjes
- snoeihout en takken blijven liggen als **spelprikkel**

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

1. harmonisch park- en groenbeheer

1. harmonisch park- en groenbeheer

basisstappen

2. behoud 'wilde' plekjes en natuur'rijke' terreinen

- behoud van plekken met een '**kinder**'verhaal
- tijdelijke plekken als **ruige landjes** laten verwilderen
- denk aan de draagkracht van de natuur
-

a_von+uurlijk S_pelen - S_peel_s Bo_uwen - in G_ent

2. behoud 'wilde' plekjes en natuur'rijke' terreinen

basisstappen

3. participatie

meepraten, -denken en -doen!

- Ontwerp en aanleg **samen met omwonenden, kinderen, scholen, jeugdverenigingen,**
- participatie
 - verhoogt **medeverantwoordelijkheid**
 - is inspelen op specifieke **noden** en **behoeften** van omwonenden

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

3. participatie: meepraten en meedenken

3. participatie: meedenken

3. participatie: meedoen

basisstappen

4. beheer, medebeheer, begeleiding en sociale veiligheid

voorkeur aanstellen beheerder

- speelnatuur blijft goed functioneren
- verhoogt sociale veiligheid
- timing beheerswerken
- aanspreekpunt voor omwonenden
- begeleiden van beheerswerken door bewoners

opruimactie Prettige wildernis

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

basisstappen

5. Liever gevaarlijk spelen dan je veilig vervelen

veiligheid is:

- leren omgaan met risico's
- inzicht door eigen ervaring
- vaardigheden ontwikkelen
- alertheid oefenen
- motoriek ontwikkelen
- zelfvertrouwen opbouwen
- verantwoordelijkheid leren nemen
- grenzen verkennen en verleggen
... in een beschermde omgeving.

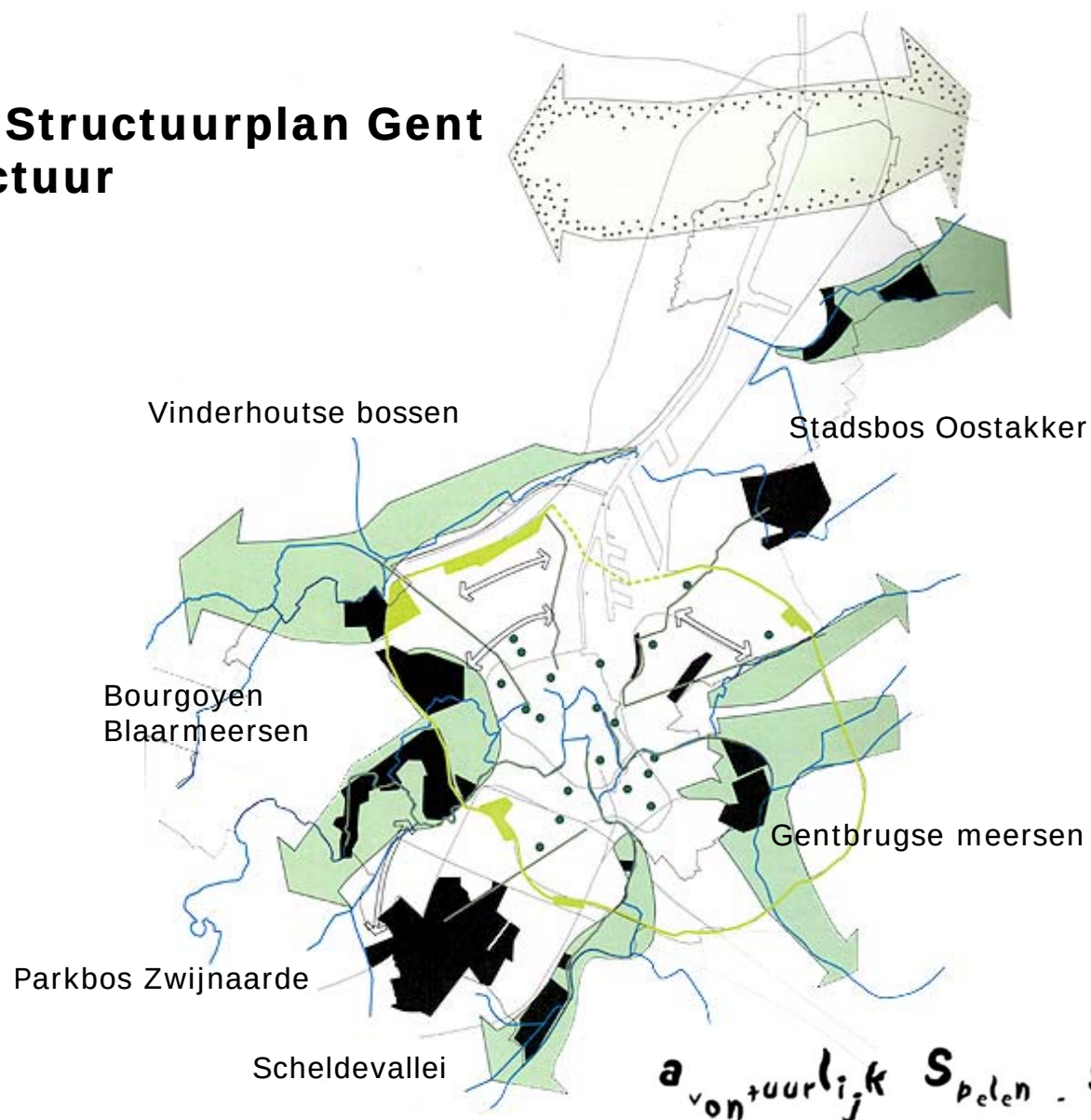
a_vontuurlijk S_pelen - S_peel, Bouwen in G_ent

zoekzones

a_vontuurlijk S_pelen - S_peel, Bouwen - in G_ent

Ruimtelijk Structuurplan Gent Groenstructuur

Zoekzones: potentiële locaties voor speelnatuur

focus op dichtbebouwde wijken

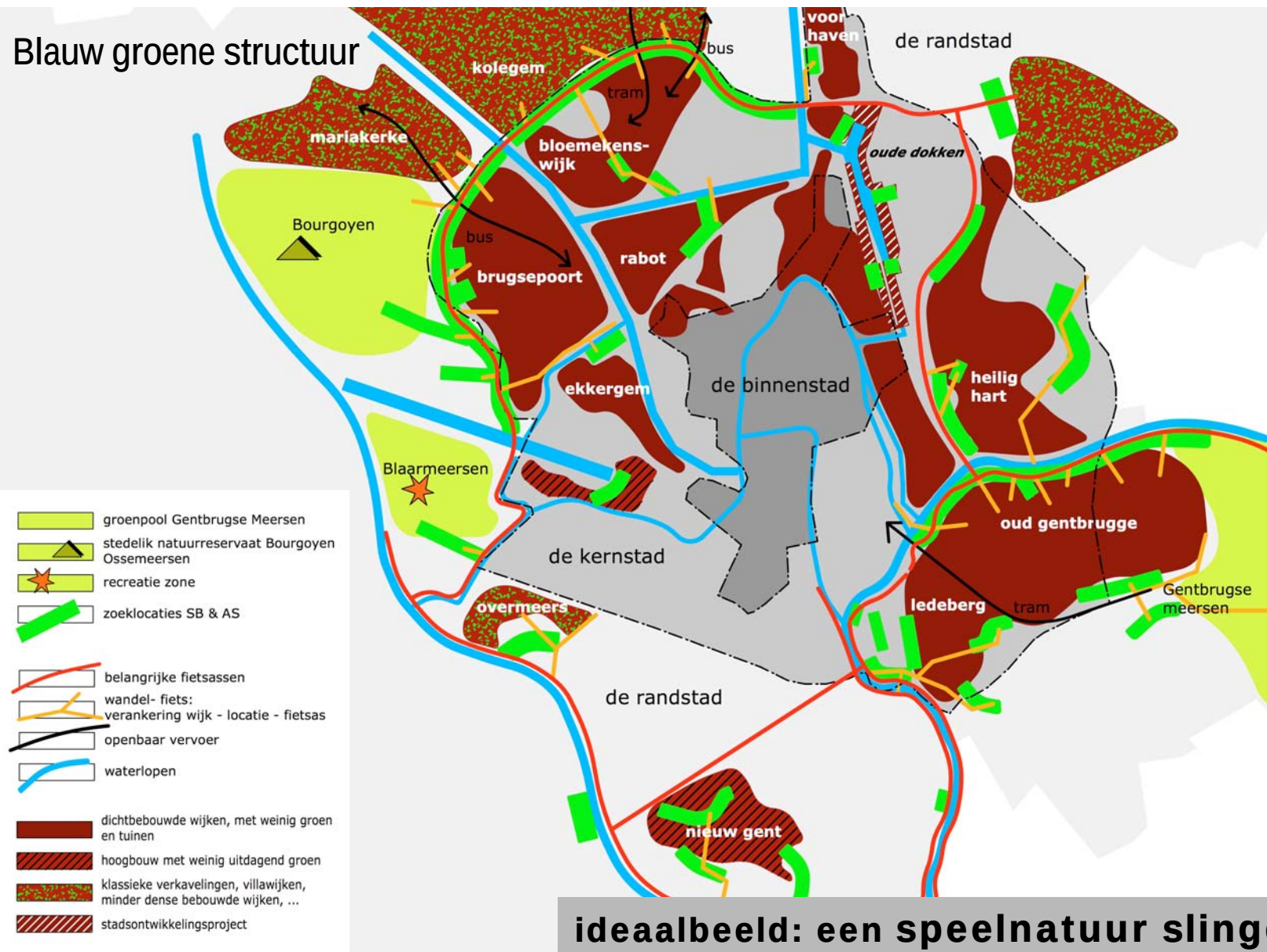
Getoetst aan 4 criteria:

- 1- sociale en ruimtelijke nood: densiteit**
- 2- opportuniteiten: restgebieden, onderbenutte groenzones**
- 3- bereikbaarheid: autonoom te bereiken**
- 4- lokale dynamiek: gedragen door buurt of wijk..**

avontuurlijk Spelen - Speel, Bouwen - in Gent

Blauw groene structuur

ideaalbeeld: een speelnatuur slinger door Gent

**smaakmakers
prikkels geven
om het
ideaalbeeld te
realiseren**

potentie voor speelnatuur!
voor de buurt

Pioenstraat en poort naar Guislainsite: een extra toegang?

Guislainsite: schapenweide en boomgaard

a_von_tuurlijk S_pelen - S_peel's Bo_uwen - in G_ent

referentiebeeld

referentiebeeld

referentiebeeld speelnatuur

leemconstructie op wilgenstructuren - samen met bewoners en kinderen uit de buurt?
speeldernis R'dam

speelnatuur in opbouw

Brugse Steenweg: toegang naar de speelnatuur van Malpertuus

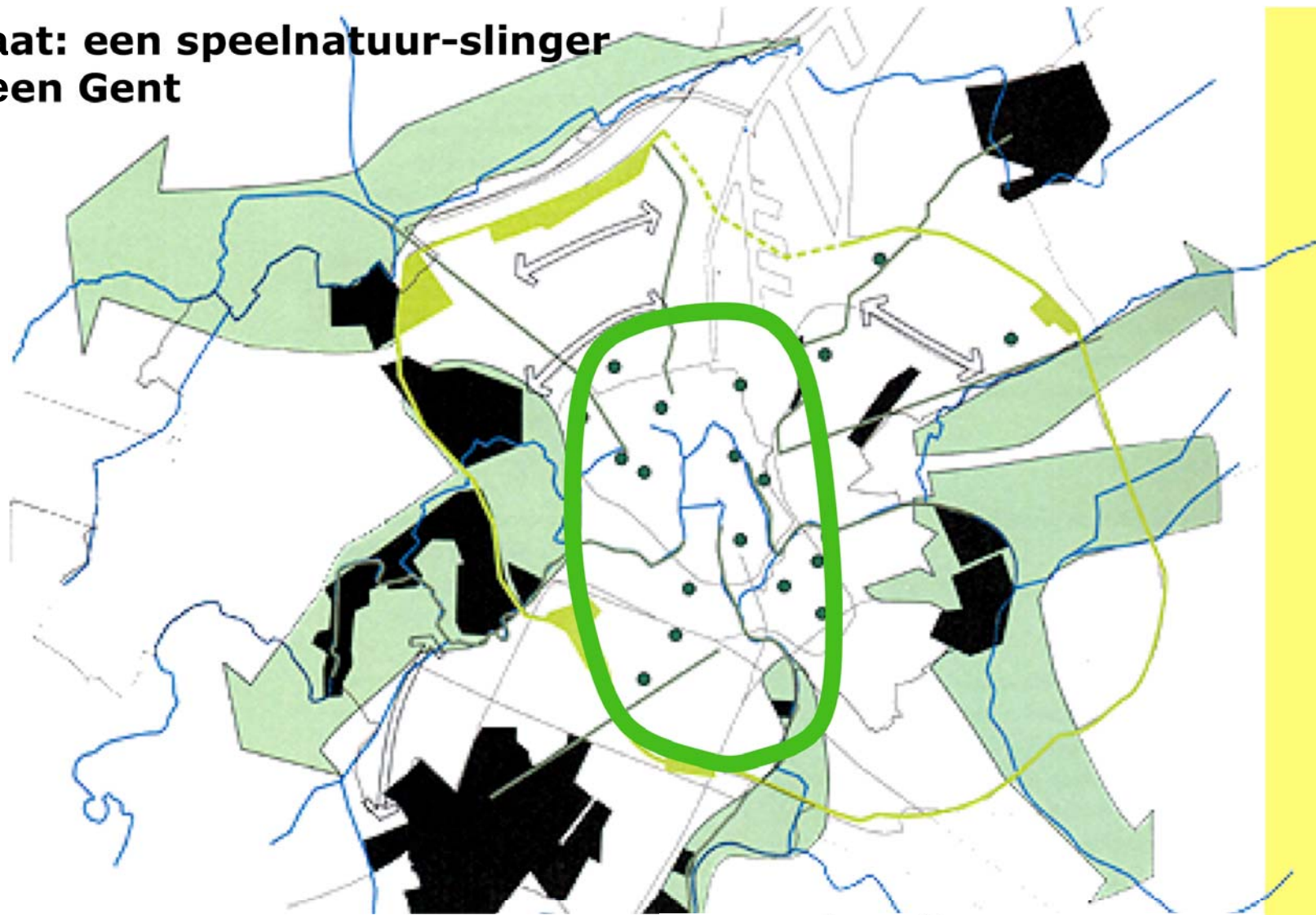

Malpertuus in opbouw: fiets- + wandelpad tussen grasheuvels

Malpertuus in opbouw: speelheuvels

**resultaat: een speelnatuur-slinger
doorheen Gent**

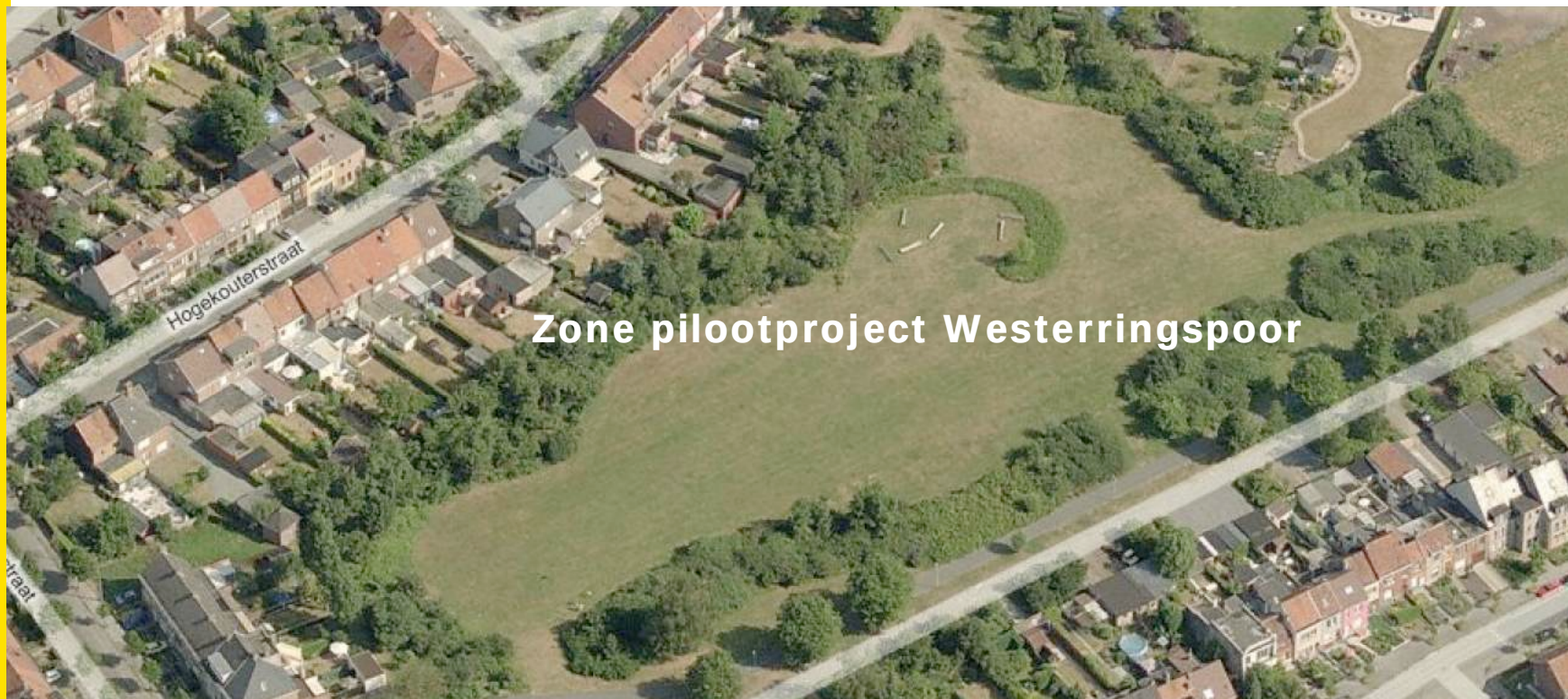
a_vontuurlijk S_pelen . S_peel, Bouwen - in G_ent

a_vontuurlijk S_pelen - S_peel, Bouwen in G_ent

pilootproject Westerringspoor

a_vontuurlijk S_pelen - S_peel, Bouwen - in G_ent

doel:
hoe zien, ervaren kinderen avontuurlijk spelen en speels bouwen

a_vontuurlijk S_pelen - S_peel, B_ouwen - in G_ent

saaie graszone tussen Dikkelindestraat en Mimosastraat

a_{von}tuurlijk S_{pelen} - S_{peel}, Bouwen - in Gent

aanpak participatietraject

- 27/8: **speelpleinwerking** Dracuna
 - met de kinderen op pad: Prettige Wildernis
 - 'droompark' maken op Westerringspoor
- bevraging **basisschool** De Lotus + Het Klimrek
- opmaak **praatplan**
- 18/10: **Check it out dag**
 - tentoonstelling met praatplan
 - samen **wilgenhutten bouwen** (vlg. praatplan): kinderen, omwonenden, jeugdwerk uit de buurt

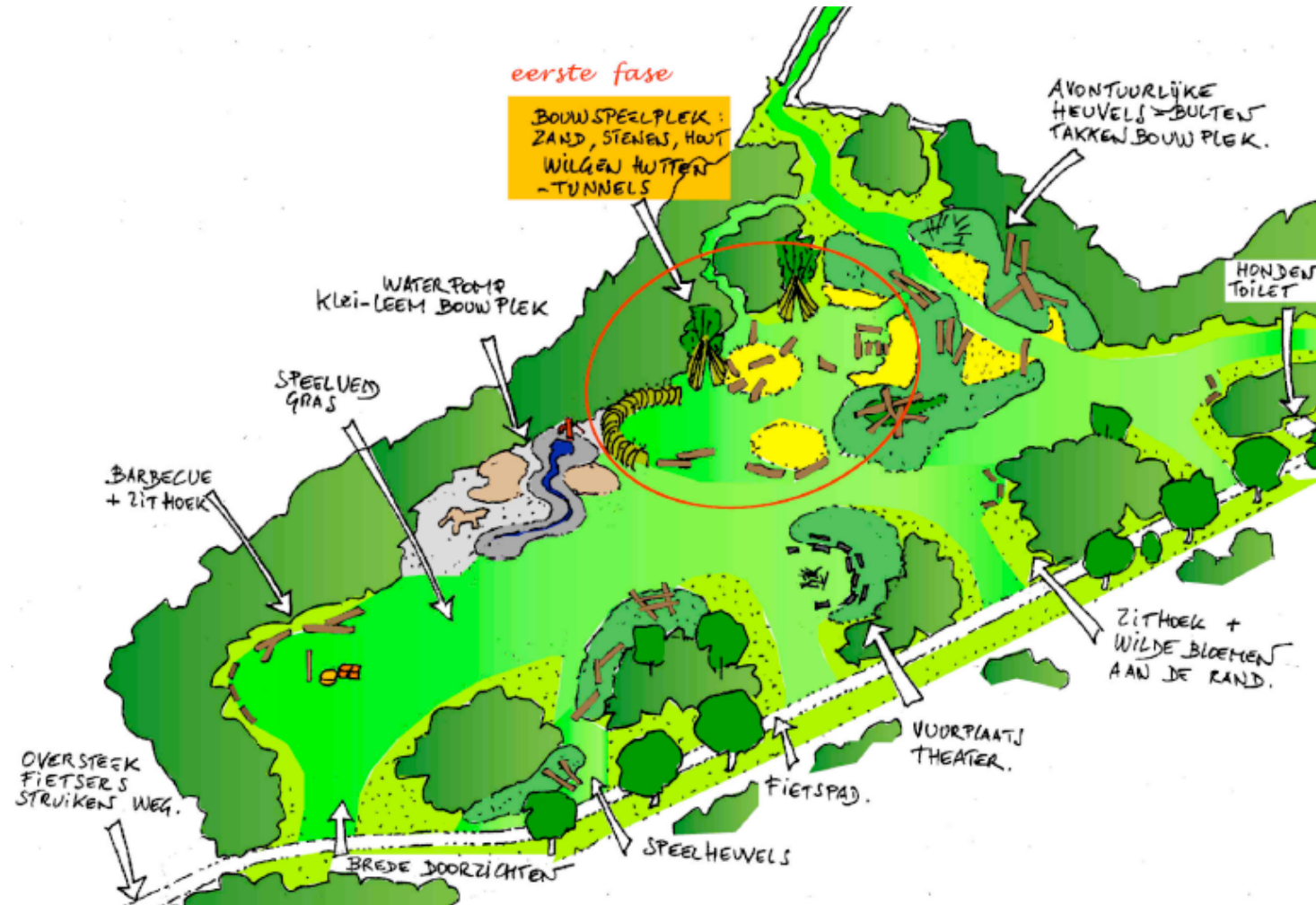
a_von+uurlijk S_pelen - S_peel, Bouwen - in G_ent

mijn 'droompark' op het westerringspoor

als kinderen en jongeren het voor het zeggen hebben dromen ze van....

proefproject Westerringspoor: check it out

Groendienst leverde materiaal:

- Zand
- Aarde
- Wilgentakken en -twijgen
- Boomstamschijven
- Stapstenen
- Grondboren, spades, ...

'Check it Out' jongerendag : **Samen met kinderen levende wilgenhutten bouwen**

‘Check it Out’ jongerendag : Het **resultaat** van de samenwerking!
en al het **materiaal blijft liggen!** kinderen kunnen er verder mee aan de slag

de **b**rettige wildernis in de stad

Speelplek voor scharrelkinderen

Opdrachtgever Stad Gent - Groendienst

ontwerper:

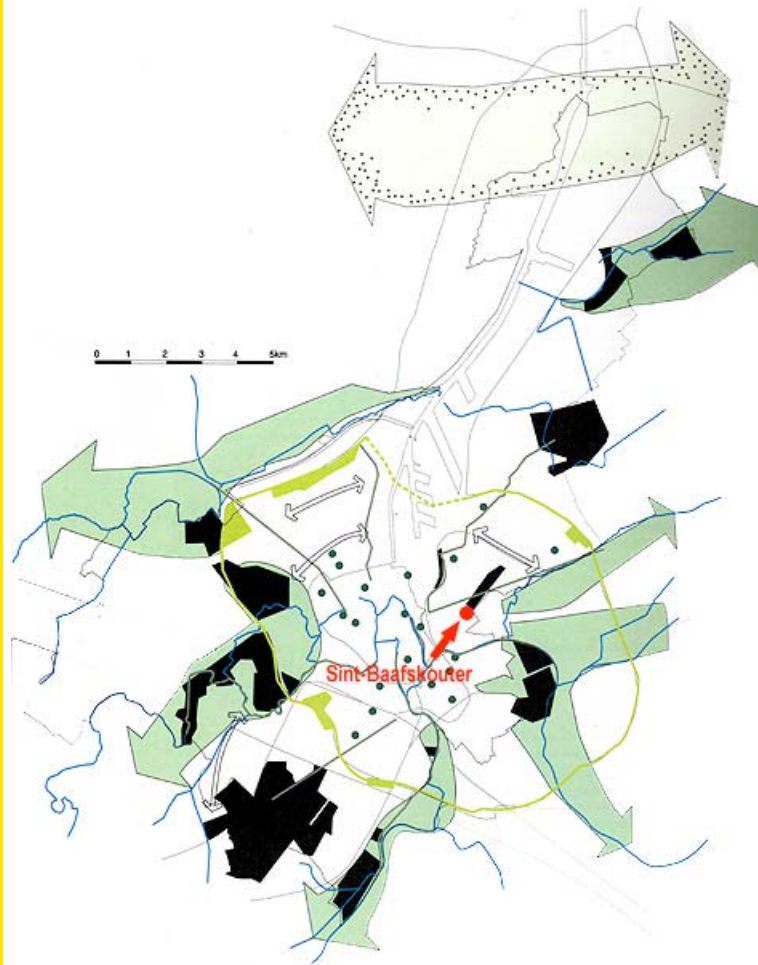
Fris in het Landschap - Jean-françois Van den Abeele & Els Huigens

www.frisinhetlandschap.be

ism Ger Londo, Frederik Hendrickx, Architettura, Bjoke Carron

Actiegroep Sint Baafskouter - Rozebroeken

het ruimer kader bekijken

het gegeven:

- het betreft braakliggend verwilderd terrein op laaggelegen gronden
- tussen 1930 en 1973 stort voor huisvuil
- tussen 1932 en 1989 ook volkstuintjes
- Stad Gent wil op die plek een landschapspark

luisteren naar de kinderen

kinderwensen

- **ecologisch landschapspark**
- **herstel beekvallei als ecologische drager**
- **herstel waterhuishouding gevoed door kwelzone**
 - geen overstort riolering in parkzone
 - regenwater straten naar de beek
- **identiteit: prettige wildernis met veel water en natuurlijk**
- **gebruik: spannende avontuurlijke plekken voor kinderen**
= speelplek voor scharrelkinderen
- **beheer: natuurlijk beheer**

Uitgangspunten van: actiegroep, de stad, Fris in het Landschap

praatplan: luisteren en uitleg geven aan de bewoners

Het parkement: luisteren en uitleg geven aan de bewoners

**De geschiedenis van de plek:
herstel historische walgracht**

Landtong naar motte met vlechtwerk C14: 1300-1410
Uitgraving onder leiding van stadsarcheoloog - opname in bestek

Walgracht na herstel

geheugen van de plek

geheugen van de plek

Fraaie **lovergangen ... oude ligusterhagen:** spel van licht en schaduw

het ontmoeten

wijkpleintje met drinkfontein

het ontmoeten

Aan de koppen van de straten: **bloemrijk ontvangst** (zandrug + inzaai wilde bloemenmengsel)

behoud bestaande beplanting

Gazonslingerpaden... wringen zich doorheen de oude ligusterhagen

**natuurrijk met hier en daar
grasovalen**

Zitpodia op de gazonovalen ... ontbijt, pauze...

De vlonder tussen de walgracht en de lage weide: de flaneerplek, de afspraakplek..

De vlonder: “wat zie ik allemaal in het water”

ruimte voor het ongeplande en het spontane: bloemen plukken mag!

**speelheuvels:
natuur en spel!!!!!!**

Contact met de natuur in de stad: bloeirijke bermen (afgedekt met leem) Inzaai van gras en wilde bloemen

**speelheuvels:
natuur en spel!!!!!!**

natuur en spel: Reliëfrijke en uitdagende heuvels, zones met zand, kiezel, rotsblokken.

belangrijke **fietsverbinding** doorheen het hele park: voor fiets, skate en rolstoelgebruiker

de speelzone is **samen met de scoutsleiding** vorm gegeven

Resultaat van de samenwerking: natuur en spel gaan samen!

beheer- medebeheer

beheer- medebeheer

De buurt steekt de handen uit de mouwen Medebeheer met ondersteuning van de groendienst

sociale dynamiek

De vurige lichtkooi...een buurtfeest met de prettige wildernis in vuur en vlam

sociale dynamiek

sociale dynamiek

Speelnatuur in de stad